

EUROPESE UNIE

DE EUROPESE OMBUDSMAN

JAARVERSLAG

1995

Straatsburg, 22 april 1996

*De heer Klaus Hänsch
Voorzitter van het Europees Parlement
Belliardstraat 97-113*

B-1047 Brussel

Mijnheer de Voorzitter,

Op 12 juli 1995 heeft het Europees Parlement mij gekozen tot eerste Ombudsman van de Europese Unie. Op 27 september 1995 heb ik ten overstaan van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen plechtig beloofd dat ik mijn ambt volkomen onafhankelijk en onpartijdig zal uitoefenen en de daaruit voortvloeiende verplichtingen zal nakomen. Met ingang van die dag heb ik mijn functie aanvaard.

In overeenstemming met artikel 138 E, lid 1 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap en artikel 3, lid 8 van het Besluit van het Europees Parlement inzake het statuut van de Europese ombudsman en de algemene voorwaarden voor de uitoefening van zijn ambt, leg ik hierbij mijn verslag voor over het jaar 1995.

Jacob Söderman

DE EUROPESE OMBUDSMAN VERSLAG OVER HET JAAR 1995

Inhoud

DEEL I : DE EUROPESE OMBUDSMAN

I.1	De origine van de Europese ombudsman	4
<i>I.1.1</i>	<i>Het Verdrag betreffende de Europese Unie</i>	4
I.2	Het mandaat van de Europese ombudsman	5
<i>I.2.1</i>	<i>De taak van de ombudsman</i>	5
<i>I.2.2</i>	<i>Onafhankelijkheid</i>	5
<i>I.2.3</i>	<i>Onderzoeksbevoegdheden</i>	6
I.3	Bij de Europese ombudsman ingediende klachten	6
<i>I.3.1</i>	<i>Transparantie en vertrouwelijkheid</i>	7
<i>I.3.2</i>	<i>De ontvankelijkheid van de klachten</i>	8
<i>I.3.3</i>	<i>Niet-onvankelijke klachten</i>	9
I.4	Onderzoek "op eigen initiatief"	11
I.5	De ombudsman en andere procedures ter genoegdoening van klachten van burgers	11

DEEL II : DE WERKZAAMHEDEN VAN DE OMBUDSMAN IN 1995

II.1	Overzicht van tabellen en statistieken	14
II.2	Betrekkingen met de communautaire instellingen en de nationale ombudsmannen	14
<i>II.2.1</i>	<i>De Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement</i>	14
<i>II.2.2</i>	<i>De Europese Commissie</i>	15
<i>II.2.3</i>	<i>De nationale ombudsmannen</i>	15
II.3	Public relations	16
<i>II.3.1</i>	<i>Ontmoetingen en activiteiten</i>	16
<i>II.3.2</i>	<i>Voorlichtingscampagne</i>	17
<i>II.3.3</i>	<i>Berichtgeving in de pers</i>	17

SLOTOPMERKINGEN VAN DE HEER SÖDERMAN

BIJLAGEN

BIJLAGE A: STATISTIEKEN

BIJLAGE B: ONTVANKELIJKE KLACHTEN

BIJLAGE C: TOESPRAAK VAN DE HEER SÖDERMAN VOOR HET HOF VAN JUSTITIE

BIJLAGE D: PERSONEELSLEDEN

BIJLAGEN

DEEL I

DE EUROPESE OMBUDSMAN

I.1. De origine van de Europese ombudsman

De ombudsman is een over de gehele wereld bekende instelling. Zij onstond in Zweden, waar de benoeming van een ombudsman door het Parlement in 1809 onderdeel uitmaakte van een grondwettelijke hervorming. De benoemingsbevoegdheid werd aan het Parlement verleend om ervoor te zorgen dat de ombudsman zo zijn werkzaamheden onafhankelijk van de koning, de regering en de bestuurlijke instanties kon verrichten. Toen Finland een onafhankelijke staat werd, werd de ombudsman als instelling in de eerste grondwet van 1919 opgenomen. Zweden en Finland waren tot 1953 de enige landen die een ombudsman kenden met een algemene opdracht. In dat jaar ging ook Denemarken over tot de aanstelling van een ombudsman, gevolgd door Nieuw-Zeeland in 1962 en Noorwegen het jaar daarop. Volgens de president van het International Ombudsman Institute waren er in november 1995 ombudsmannen (soms aangeduid met een andere naam) in 75 landen, waarvan 27 Europese landen.

In de lid-staten van de Unie is de ombudsman als instelling stevig ingeburgerd. Tien landen hebben nationale bureaus van de ombudsman. In Duitsland, Griekenland en Luxemburg oefenen parlementaire verzoekschriftencommissies op nationaal niveau dezelfde taak uit. Italië kent regionale en gemeentelijke ombudsmannen en in het parlement werden diverse wetsvoorstellen ingediend voor de instelling van een nationaal bureau. Tot dusver is het nog niet zo ver gekomen. België heeft een ombudsman voor de Vlaamse regio en er bestaat een wet tot instelling van een nationaal bureau van de ombudsman, maar de eerste nationale ombudsman is nog niet benoemd.

1.1.1. Het Verdrag betreffende de Europese Unie

Gezien de historische wortels van het begrip "ombudsman" en de moderne ontwikkeling daarvan in de Europese landen was het niet meer dan natuurlijk dat het idee ontstond een ombudsman voor de Europese Unie in te stellen. Om te beginnen nam het Europees Parlement in 1979 ⁽¹⁾ een resolutie aan waarin om de instelling van een ombudsman werd verzocht. In de jaren '80 werd het onderwerp opnieuw aangesneden door het Adonnino Comité ⁽¹⁾. In de onderhandelingen die voerden tot de sluiting van het Verdrag van Maastricht betreffende de Europese Unie werden voorstellen gedaan tot instelling van een bureau van de Europese ombudsman die nauw verband hielden met de voorstellen inzake het Europese burgerschap.

De Spaanse premier Felipe Gonzalez introduceerde het begrip van het burgerschap van de Unie in zijn brief van 4 mei 1990 aan de overige leden van de Europese Raad. Hij stelde tevens voor mechanismen in het leven te roepen ter bescherming van de speciale rechten die krachtens het Europese burgerschap zouden worden verleend. Een van de mogelijkheden was de instelling van een Europese ombudsman. In maart 1991 werden door de Deense delegatie ontwerp-artikelen voor het Verdrag ingediend tot instelling van een ombudsman.

Tenslotte werd overeengekomen dat naast het recht om een verzoekschrift tot het Europees Parlement te richten in het gedeelte van het Verdrag dat zou gaan over de invoering van het burgerschap van de Unie, ook het recht zou worden opgenomen om zich tot de Europese ombudsman te wenden. Elke burger van de Unie kan een klacht indienen over gevallen van wanbeheer bij het optreden van de communautaire instellingen of organen, met uitzondering van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg bij de uitoefening van hun gerechtelijke taak. Tevens kan elke natuurlijke of rechtspersoon met verblijfplaats of statutaire zetel in een lid-staat een klacht indienen.

De ombudsman werd officieel door het Europees Parlement benoemd als de "Ombudsman van de Europese Unie" ⁽¹⁾. In de dagelijkse praktijk wordt hij echter de "Europese ombudsman" genoemd. Deze term werd in het algemeen vóór de verkiezing gebruikt en ook in de gedurende de voorbereidende werkzaamheden voor de installatie van het bureau gepubliceerde documenten. Het is raadzaam deze benaming voor algemeen gebruik te handhaven.

¹ PB 1979, C 140, blz. 153.

² Het Europa van de Burgers, Bulletin van de EG, supplement 7/85.

³ Besluit Europees Parlement van 12 juli 1995, PB 1994, L 113, blz. 15.

I.2. Het mandaat van de Europese ombudsman

1.2.1. De taak van de ombudsman

De eerste en meest wezenlijke taak van de Europese ombudsman is specifieke gevallen van wanbeheer te onderzoeken. Hij moet op doeltreffende wijze genoegdoening verschaffen aan burgers aan wie rechten zijn onttrokken of die op bestuurlijk niveau door communautaire instellingen of organen niet juist zijn behandeld.

De ombudsman moet er ook toe bijdragen de positie van de burgers veilig te stellen door de bevordering van goed bestuur. Dit betekent dat hij moet samenwerken met de bestuurlijke autoriteiten om methoden te vinden ter verbetering van hun betrekkingen met de burgers.

Zoals de Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement in een verslag heeft uiteengezet gaan de bescherming van de rechten van de burgers en de bevordering van de betrekkingen tussen de communautaire instellingen en de Europese burgers hand-in-hand ⁽¹⁾.

De ombudsman draagt er tevens toe bij de lasten van de procesvoering te verlichten door minnelijke schikkingen te bevorderen en aanbevelingen te doen waardoor rechtzaken kunnen worden vermeden.

Tenslotte is de ombudsman, gezien de voorgeschiedenis van de instelling van het bureau, verplicht om - binnen de grenzen van zijn mandaat - te streven naar enerzijds doeltreffende tenuitvoerlegging van de rechten van de burgers op alle bestuurlijke niveaus van de Unie en anderzijds transparantie in het optreden van de communautaire instellingen en organen.

De taak van de ombudsman ligt krachtig verankerd in de wetgeving. Hij oefent zijn ambt uit overeenkomstig artikel 8 D en artikel 138 E van het Verdrag tot instelling van de Europese Gemeenschap ⁽¹⁾ en het op 9 maart 1994 door het Europees Parlement aangenomen besluit inzake het statuut van de Europese ombudsman en de algemene voorwaarden voor de uitoefening van zijn ambt ⁽¹⁾. Dit besluit staat algemeen bekend onder de naam "Statuut van de Europese Ombudsman".

De hoogste autoriteit op het gebied van de inhoud en interpretatie van het Gemeenschapsrecht is het Hof van Justitie. De jurisprudentie van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg levert de beginselen voor het Europese bestuursrecht en past dit toe. Dit Europese bestuursrecht bepaalt bijvoorbeeld dat de bestuurlijke autoriteiten consequent en te goeder trouw besluiten dienen te nemen, dienen te antwoorden op verzoeken en binnen redelijke termijn moeten besluiten; dat de besluiten dienen te worden gemotiveerd en uiteengezet; dat de beginselen van evenredigheid en gewettigd vertrouwen moeten worden gerespecteerd; en dat eerlijke procedures moeten worden gevolgd.

1.2.2. Onafhankelijkheid

In artikel 138 E van het Verdrag en artikel 9 van het Statuut wordt er de nadruk op gelegd dat de Europese ombudsman geheel onafhankelijk te werk gaat. De ombudsman moet voor het Hof van Justitie plechtig beloven dat hij zijn ambt volkomen onafhankelijk zal uitoefenen. Hij mag geen instructies aanvaarden van enig persoon, regering of lichaam. Gedurende zijn ambtsperiode mag de ombudsman geen politieke of bestuurlijke functies uitoefenen noch enige andere beroepswerkzaamheid. Hij moet zich onthouden van elke handeling die in strijd is met de aard van zijn functie.

De ombudsman treedt op in het algemeen belang van de Gemeenschappen en van de burgers van de Unie. Zijn onafhankelijkheid is essentieel voor zijn functie, want zo kunnen zowel de burgers als de communautaire instellingen en organen erop vertrouwen dat hij zijn werkzaamheden eerlijk en onpartijdig uitvoert. Een belangrijke garantie voor de onafhankelijkheid van de ombudsman is het feit dat het Europees Parlement hem aanstelt voor de zittingsduur van het Parlement en dat de begroting van het bureau als bijlage wordt gevoegd bij die van het Parlement en op dezelfde manier moet worden behandeld.

⁴ Verslag over de rol van de door het Europees Parlement ingestelde Europese ombudsman, rapporteur: de heer Newman, A4-0083/94, PE 209.768/def.

⁵ Artikel 20 D EGKS-Verdrag, artikel 107 D Euratom-Verdrag.

⁶ EP-besluit 94/262, PB 1994, L 113, blz. 15.

1.2.3. Onderzoeksbevoegdheden

De Europese ombudsman is evenals de nationale ombudsmannen niet bevoegd om een bestuurlijke autoriteit opdracht te geven een besluit te wijzigen of genoegdoening te verschaffen, zelfs wanneer de klacht gerechtvaardigd blijkt. Indien geen minnelijke schikking kan worden bereikt, kan de ombudsman alleen verslagen en aanbevelingen opstellen.

De ombudsman heeft echter uitgebreide onderzoeksbevoegdheden:

- de communautaire instellingen en organen zijn gehouden de gevraagde inlichtingen aan de ombudsman te verstrekken en hem inzage te verlenen van de desbetreffende stukken;
- de lid-staten zijn eveneens gehouden de ombudsman alle informatie te verstrekken die licht kan werpen op gevallen van wanbeheer door communautaire instellingen of organen.

De communautaire instellingen en organen kunnen weigeren inlichtingen te verstrekken of inzage te verlenen van hun stukken om met redenen omklede motieven van geheimhouding. Indien documenten van een lid-staat op grond van een wettelijke bepaling of enig ander voorschrift geheim zijn, mag alleen inzage worden verleend na voorafgaande toestemming van de betrokken lid-staat. De autoriteiten van de lid-staten kunnen weigeren inlichtingen te verstrekken als die informatie valt onder wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen op het gebied van geheimhouding of onder andere voorschriften waardoor zij niet doorgegeven mag worden.

Wanneer de gevraagde bijstand niet wordt verleend, wordt het Europees Parlement hiervan door de ombudsman op de hoogte gebracht en moet het de nodige stappen ondernemen.

I.3. Bij de Europese ombudsman ingediende klachten

Elke burger van de Unie kan een klacht indienen bij de Europese ombudsman over gevallen van wanbeheer bij het optreden van de communautaire instellingen of organen, met uitzondering van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg bij de uitoefening van hun gerechtelijke taak. Hetzelfde recht heeft elke persoon, van welke nationaliteit dan ook, die in een lid-staat woonachtig is. Een rechtspersoon - bijvoorbeeld een onderneming of een vereniging - kan een klacht indienen als hij zijn statutaire zetel in een lid-staat heeft.

De klachten kunnen bij de ombudsman rechtstreeks door de indiener of via een lid van het Europees Parlement worden ingediend. Indien de indiener dit wenst, kan zijn klacht vertrouwelijk worden behandeld.

In het statuut zijn een aantal bepalingen opgenomen over de wijze waarop de ombudsman de klachten moet behandelen. Hierbij wordt de volgende procedure gevolgd:

- Van alle als klacht bestempelde documenten wordt een ontvangstbevestiging gezonden aan de indiener ervan.
- De ombudsman oordeelt vervolgens of de klacht ontvankelijk is en of er redenen zijn om een onderzoek in te stellen.
- Indien de klacht niet ontvankelijk wordt verklaard of er niet voldoende redenen zijn om een onderzoek in te stellen, wordt de indiener van de klacht daarvan dienovereenkomstig op de hoogte gesteld:
- Indien het onderwerp uit de klacht niet duidelijk blijkt, kan aan de indiener een kopie van de brochure "Hoe kan bij de Europese ombudsman een klacht worden ingediend?" worden gezonden om hem te helpen zijn klacht opnieuw in te dienen.

Zonodig wordt de indiener van de klacht geadviseerd zich te wenden tot een andere instantie die hem eventueel kan helpen. Hem kan bijvoorbeeld worden aangeraden een verzoekschrift te richten tot het Europees Parlement of een klacht in te dienen bij de Europese Commissie als zijnde de instantie die controle uitoefent op de toepassing van de communautaire wetgeving door de lid-staten, ofwel zich te wenden tot een nationale ombudsman of een soortgelijk lichaam.

- Indien de klacht ontvankelijk is en er voldoende redenen lijken te zijn om een onderzoek in te stellen, verricht de ombudsman een voorbereidend onderzoek. Hij stelt de instelling of het orgaan waartegen de klacht is gericht op de hoogte en verzoekt deze of dit binnen drie maanden een voorbereidend advies ("eerste advies") inzake de klacht uit te brengen.
- Na ontvangst van dit eerste advies wordt daarvan gewoonlijk een kopie gezonden naar de indiener van de klacht, die daarop vervolgens binnen één maand commentaar kan leveren.
- Na behandeling van het eerste advies en van het eventuele commentaar daarop van de indiener, kan de ombudsman besluiten dat nader onderzoek niet gerechtvaardigd is, of dat de instelling naar tevredenheid heeft gehandeld om de kwestie op te lossen. In beide gevallen wordt het dossier gesloten en worden de indiener van de klacht en de desbetreffende instelling dienovereenkomstig op de hoogte gesteld.
- Indien de ombudsman echter van mening is dat er sprake is van een geval van wanbeheer op het eerste gezicht, tracht hij met de betrokken instelling of het betrokken orgaan tot een oplossing te komen om de indiener genoegdoening te verschaffen. Geen enkel in 1995 ontvankelijk verklaard geval heeft tegen het einde van het jaar dit stadium bereikt, maar bij de afronding van dit verslag (31 maart 1996) waren wel enkele minnelijke schikkingen getroffen.
- Indien de ombudsman na nader onderzoek tot de slotsom komt dat er sprake is van een geval van wanbeheer, wendt hij zich tot de betrokken instelling of het betrokken orgaan en doet eventueel ontwerp-aanbevelingen. De instelling of het orgaan moet de ombudsman binnen drie maanden een omstandig advies toezenden.
- Indien de instelling of het orgaan geen passende stappen heeft ondernomen om de kwestie op te lossen, dient de ombudsman, eventueel met aanbevelingen, bij het Europees Parlement en de betrokken instelling of het betrokken orgaan een verslag in. De indiener van de klacht wordt door de ombudsman op de hoogte gebracht van het resultaat van het onderzoek, van het advies van de betrokken instelling of het betrokken orgaan en van de eventuele aanbevelingen van de ombudsman.

1.3.1. Transparantie en vertrouwelijkheid

Het is van belang dat de ombudsman zo openlijk en transparant mogelijk te werk gaat, zodat enerzijds de Europese burgers zijn werkzaamheden kunnen volgen en begrijpen en anderzijds aan anderen een goed voorbeeld wordt gesteld. De verslagen van de ombudsman aan het Europees Parlement, met inbegrip van het jaarverslag, worden gepubliceerd in het Publikatieblad. De lijst van klachten kan door het publiek worden ingezien en het besluit dat de behandeling van elke klacht afsluit, wordt eveneens aan het publiek ter beschikking gesteld.

Het onderzoek dat volgt op het "eerste advies" van een instelling of orgaan wordt echter vertrouwelijk uitgevoerd teneinde volledige medewerking te garanderen en de mogelijkheid van een minnelijke schikking te bevorderen.

In sommige gevallen wordt in het statuut van de Europese ombudsman vertrouwelijkheid vereist. Het statuut bepaalt:

- dat de indiener van de klacht mag verzoeken om vertrouwelijke behandeling van zijn klacht;
- dat vertrouwelijkheid wordt vereist wanneer door communautaire instellingen of organen of lid-staten als vertrouwelijk beschouwde documenten aan de ombudsman worden verstrekt;

In deze gevallen mogen noch de ombudsman noch zijn personeel de inhoud van de betreffende documenten bekendmaken.

De gedurende het onderzoek van de ombudsman verkregen informatie en documenten mogen niet worden bekendgemaakt. Van de ombudsman en zijn personeel wordt tevens verwacht dat zij alle informatie die de indiener van de klacht of enige andere betrokken persoon zou kunnen schaden, vertrouwelijk behandelen.

In de praktijk houden deze bepalingen in dat de klachten niet vertrouwelijk worden behandeld tenzij de indiener om vertrouwelijke behandeling verzoekt. In de verslagen of aanbevelingen aan het Europees Parlement met betrekking tot de klacht, alsmede in het besluit van de ombudsman dat de behandeling van de klacht afsluit en dat wel toegankelijk is voor het publiek, worden geen namen genoemd, zodat de indiener van de klacht niet kan worden geïdentificeerd.

De ombudsman kan besluiten een klacht vertrouwelijk te behandelen als hij dit noodzakelijk acht voor de bescherming van de persoonlijke gegevens van de indiener van de klacht of enige andere persoon.

1.3.2. De ontvankelijkheid van de klachten

Er is geen speciale procedure vastgesteld voor de indiening van een klacht, maar zowel de identiteit van de persoon die de klacht indient als het onderwerp moeten duidelijk uit de klacht blijken. Andere criteria voor de ontvankelijkheid worden bepaald in artikel 138 E van het Verdrag en in het statuut van de Europese ombudsman. Samengevat zijn deze voorwaarden:

- de ombudsman mag niet interveniëren in een procedure voor de rechter en evenmin de gegrondheid van een rechterlijke beslissing in twijfel trekken;
- de gerechtelijke werkzaamheden van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg vallen niet onder zijn bevoegdheid;
- de klacht dient te worden ingediend binnen twee jaar nadat de indiener van de klacht in kennis is gesteld van de feiten;
- de klacht moet zijn voorafgegaan door de passende administratieve stappen bij de betrokken instellingen of organen;
- in het geval een klacht betrekking heeft op de arbeidsbetrekkingen tussen de instellingen en de organen en hun ambtenaren of andere personeelsleden, moeten alle mogelijkheden tot het indienen van interne administratieve verzoeken en klachten zijn uitgeput alvorens een klacht wordt ingediend;
- de ombudsman mag alleen klachten behandelen over het optreden van communautaire instellingen en organen. Hij is niet bevoegd klachten over enige andere autoriteit of persoon te behandelen;
- de klacht moet een geval van wanbeheer betreffen.

Wanbeheer

In het Verdrag noch in het statuut wordt de term "wanbeheer" nader omschreven. Voor alle duidelijkheid, er is sprake van wanbeheer als een communautaire instelling of orgaan niet overeenkomstig de Verdragen en de bindende communautaire besluiten handelt, of de vonnissen en rechtsbeginselen van het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg niet in acht neemt.

De Europese ombudsman moet bijvoorbeeld de eis in aanmerking nemen van artikel F van het Verdrag betreffende de Europese Unie waarin wordt bepaald dat de communautaire instellingen en organen de fundamentele rechten dienen te eerbiedigen.

Vele andere zaken kunnen tot wanbeheer leiden, bijvoorbeeld:

- .bestuurlijke onregelmatigheden
- .bestuurlijk verzuim
- .machtsmisbruik
- .nalatigheid
- .onwettelijke procedures
- .schending van het gelijkheidsbeginsel
- .slecht functioneren of onbekwaamheid
- .discriminatie
- .vermijdbare vertraging
- .gebrek aan informatie of weigering informatie te verstrekken

Deze lijst wil niet volledig zijn. Uit de ervaring van de nationale ombudsmannen kan worden geleerd dat het beter is niet te proberen een strikte definitie te geven van hetgeen wanbeheer kan inhouden. Het feit dat de term niet exact gedefinieerd wordt, is juist een van de aspecten waardoor de taak van de ombudsman zich onderscheidt van die van een rechter.

Er zijn echter wel grenzen aan het begrip wanbeheer. Klachten tegen beslissingen die meer van politieke dan van bestuurlijke aard zijn, worden niet ontvankelijk verklaard; bijvoorbeeld klachten tegen de politieke werkzaamheden

van het Europees Parlement of zijn organen zoals de besluiten van de Commissie verzoekschriften. Evenmin is het de taak van de ombudsman om de juistheid van wetgevingsbesluiten van de Gemeenschappen zoals verordeningen en richtlijnen te onderzoeken.

Zelfs als een klacht technisch gezien ontvankelijk is, bepaalt artikel 138 E, lid 1 van het Verdrag dat de ombudsman uitsluitend "door hem gerechtvaardigd geacht onderzoek" moet verrichten. Op grond van deze bepaling moeten klachten die duidelijk slecht onderbouwd zijn of waarvoor niet voldoende redenen lijken te zijn om nader onderzoek te verrichten, van behandeling worden uitgesloten.

1.3.3. Niet-ontvankelijke klachten

In verhouding tot de meeste nationale ombudsmannen heeft de Europese ombudsman een ongebruikelijk hoog aantal (bijna 80%) niet-ontvankelijke klachten ontvangen. De meeste klachten betroffen gevallen van vermeend wanbeheer van nationale autoriteiten.

Uit het Verdrag en het statuut blijkt duidelijk dat de ombudsman niet bevoegd is deze klachten te behandelen. Artikel 2, lid 1 van het statuut luidt:

"De ombudsman draagt er (...) toe bij gevallen van wanbeheer bij het optreden van de communautaire instellingen en organen (...) aan het licht te brengen (...). Over het optreden van enige andere autoriteit of persoon kan bij de ombudsman geen klacht worden ingediend."

De ombudsman kan geen onderzoek instellen naar het optreden van bestuurlijke autoriteiten van de lid-staten (op nationaal, regionaal of lokaal niveau). Evenmin kan hij onderzoek verrichten naar het optreden van internationale organisaties. Dit geldt ook wanneer de betrokken bestuurlijke autoriteit verantwoordelijk is voor de tenuitvoerlegging van communautaire wetgeving of communautair beleid.

De bevoegdheid van de ombudsman is strikt beperkt tot de communautaire instellingen en organen. De *instellingen* worden vermeld in artikel 4 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap en zijn: het Europees Parlement, de Raad, de Commissie, het Hof van Justitie en de Rekenkamer. De *organen* zijn al die organen die zijn ingesteld bij de Verdragen (bijvoorbeeld: het Economisch en Sociaal Comité, de Europese Investeringsbank, het Europees Monetair Instituut en de toekomstige Europese Centrale Bank, het Comité van de regio's) en alle organen die bij communautaire wetgeving zijn ingesteld (bijvoorbeeld: het Europees Milieuagentschap, het Europees Centrum voor de beroepsopleiding, het Europees Bureau voor de geneesmiddelenbeoordeling, het Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving).

Vele van de klachten tegen organen die niet onder de bevoegdheid van de ombudsman vallen, handelden over de vermeende onjuiste toepassing van de communautaire wetgeving door nationale bestuurlijke instanties. Zij betroffen een scala van onderwerpen, zoals gerechtelijke uitspraken, pensioenrechten, belastingen, verblijfsvergunningen, de sociale zekerheid, werkgelegenheid, het milieu, de erkenning van diploma's, huisvesting en gezinstoelagen. Een niet-ontvankelijke klacht bijvoorbeeld (nr. 90) handelde over een vermeende onjuiste weigering door de Franse autoriteiten een in Portugal verkregen rijbewijs te erkennen.

Twee klachten die de vonnissen betwistten van de Europese Commissie voor de rechten van de mens, werden niet ontvankelijk verklaard omdat dit orgaan deel uitmaakt van de Raad van Europa en niet van de Europese Unie (nr. S 54, 116).

Uit hoofde van artikel 1, lid 3 van het statuut (de ombudsman mag niet interveniëren in een procedure voor de rechter en evenmin de gegrondheid van een gerechtelijke beslissing in twijfel trekken) werden de volgende klachten niet ontvankelijk verklaard:

- Een journalist diende een klacht in over de weigering van de Raad om de notulen van zijn vergaderingen ter beschikking te stellen. Tegelijkertijd had hij deze kwestie voorgelegd aan het Hof van Justitie (klacht nr. 110).
- Iemand die door het secretariaat van de Raad was ontslagen diende een klacht in. Het Hof van Justitie had over deze zaak echter al uitspraak gedaan (klacht nr. 105).

Klacht nr. 281 over het standpunt van het Europees Parlement ten aanzien van de Franse atoomproeven in de Stille Zuidzee werd niet ontvankelijk verklaard omdat het een politieke beslissing betrof en niet een mogelijk geval van wanbeheer. Klachten die verwezen naar verzoekschriften die al waren behandeld door of nog in behandeling waren bij de Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement, werden om dezelfde reden niet ontvankelijk verklaard (nr. 36, 39).

Twee klachten (nr. 69 en 70) waarin beschuldigingen werden geuit over het misbruik van openbare middelen door de Europese communautaire instellingen waren technisch ontvankelijk, maar de behandeling werd niet voortgezet omdat er niet voldoende reden was voor nader onderzoek.

De bepaling dat een klacht moet zijn voorafgegaan door de passende administratieve stappen bij de betrokken instellingen of organen vereist dat de indiener van de klacht contact moet hebben opgenomen met de instelling of het orgaan, bijvoorbeeld door middel van een brief of een telefoongesprek, zodat de instelling of het orgaan in staat wordt gesteld het probleem dat het onderwerp vormt van de klacht, te kunnen verhelpen.

Aangezien het bureau van de ombudsman pas onlangs is opgericht, zou het erg schrijnend zijn om de bepaling van artikel 2, lid 4 van het statuut, namelijk dat een klacht dient te worden ingediend binnen twee jaar nadat de betreffende feiten ter kennis zijn gebracht van de indiener, strikt toe te passen. De meeste nationale ombudsmannen beschikken over de bevoegdheid om dergelijke termijnen op te heffen als dit in het belang van het recht noodzakelijk is. Daarnaast dient te worden opgemerkt dat de termijn van twee jaar van artikel 2, lid 4 van het statuut alleen geldt voor klachten die bij de ombudsman worden ingediend en niet voor onderzoek dat de ombudsman op eigen initiatief verricht. Desalniettemin werd een klacht (nr. 47) van een voormalige ambtenaar waarbij het ging om een conflict met het Parlement uit 1982, niet ontvankelijk verklaard.

In het algemeen moet bij de interpretatie van de criteria van de ontvankelijkheid rekening worden gehouden met het feit dat de artikelen 8 D en 138 E van het Verdrag de Europese burgers bepaalde rechten geven. Verder is het van belang erop te wijzen dat de ombudsman niet bevoegd is een besluit teniet te doen of een instelling of orgaan op te dragen enige vorm van genoegdoening te verschaffen aan de indiener van een klacht. Zijn bevoegdheden beperken zich tot het verrichten van onderzoek, het opstellen van verslagen en aanbevelingen. In dit verband zou het zeer onverstandig zijn de ontvankelijkheid van de klachten wegens eventuele gevallen van wanbeheer van de communautaire instellingen of organen, technisch of juridisch onjuist aan te pakken. Als er bijvoorbeeld ook maar enige twijfel bestaat over de vraag of er tevoren in voldoende mate contact is opgenomen hetzij of de tijdslimiet van toepassing is, dient te worden beslist ten gunste van de indiener van de klacht. Als een klacht ten onrechte niet ontvankelijk wordt verklaard, bestaat het gevaar dat de rechten van de burger in het gedrang komen. De gevolgen van een eventuele fout in tegengestelde richting zijn minder ernstig.

Tevens is het van belang te bedenken dat een deel van de taak van de ombudsman erin bestaat de betrekkingen tussen de communautaire instellingen en de Europese burgers te bevorderen. Dit bureau werd opgericht met de bedoeling te onderstrepen dat de Unie zich inzet voor open, democratisch en verantwoord bestuur. De betrekkingen tussen de burgers en de instellingen kunnen niet worden verbeterd als de weg die de burger moet afleggen naar de ombudsman een wedloop wordt met technische hindernissen waar alleen een ervaren jurist door onderhandelen succes kan behalen. Om diezelfde reden is het van essentieel belang, hoewel de communautaire instellingen en organen hun standpunten aan hem kenbaar zullen maken, dat de besluiten over de ontvankelijkheid worden genomen door de ombudsman.

I.4. Onderzoek "op eigen initiatief"

Artikel 138 E van het Verdrag bepaalt dat de Europese ombudsman onderzoek verricht "op eigen initiatief dan wel op basis van klachten". Niet alle nationale ombudsmannen kunnen onderzoek "op eigen initiatief" verrichten. Voor de Europese ombudsman is het bijzonder aangewezen over deze bevoegdheid te beschikken, want de kans bestaat dat de burgers zich minder bewust zijn van hun rechten met betrekking tot de communautaire instellingen en organen dan met betrekking tot hun nationale bestuurlijke autoriteiten.

De eerste taak van de ombudsman bestaat er echter in de klachten te behandelen die bij hem worden ingediend. Het recht om onderzoek te verrichten "op eigen initiatief", is weliswaar van belang, maar er moet niet al te vaak gebruik van worden gemaakt. Het kan bijvoorbeeld worden uitgeoefend wanneer door een aantal klachten de aandacht is gevestigd op een bepaald lichaam of een bepaald soort bestuurlijke praktijk, zodat er redenen zijn om aan te nemen dat een meer algemeen onderzoek noodzakelijk is.

I.5. De ombudsman en andere procedures ter genoegdoening van klachten van de burgers

De ombudsman is niet de enige instelling die verantwoordelijk is voor de bescherming van de rechten van de burgers uit hoofde van de communautaire wetgeving en voor de genoegdoening van hun klachten. Om een efficiënt en geheel systeem ter bescherming en genoegdoening op te bouwen moet de ombudsman goede betrekkingen opbouwen met andere organen. In het bijzonder dient er wederzijds vertrouwen en regelmatig contact te bestaan tussen de ombudsman en de volgende instellingen:

Het Europees Parlement

- Hoewel hij is benoemd door en verslag uitbrengt aan het Parlement, voert de ombudsman zijn taak in volledige onafhankelijkheid uit. Zijn taak staat geheel los van het eigen controlemechanisme van het Parlement.
- Naast klassieke instrumenten als vragen en moties van afkeuring, houdt het Parlement zich al sinds lange tijd bezig met de behandeling van verzoekschriften. Het recht van het Parlement om "verzoekschriften te ontvangen betreffende een onderwerp dat tot de werkterreinen van de Gemeenschap behoort", werd in het Verdrag betreffende de Europese Unie officieel erkend en opgenomen in artikel 138 D van het EG-Verdrag. Het recht een verzoekschrift tot het Europees Parlement te richten en het recht zich te wenden tot de ombudsman zijn tezamen opgenomen in artikel 8 D in het onderdeel van het Verdrag dat het burgerschap van de Unie betreft. Van de ombudsman en de Commissie verzoekschriften wordt dus verwacht dat zij elkaar aanvullen.
- Dankzij de amendementen die door het Verdrag van Maastricht op het EG-Verdrag zijn aangebracht, "kan het Parlement een tijdelijke enquêtecommissie instellen om, onverminderd de bij dit Verdrag en andere instellingen of organen verleende bevoegdheden, vermeende inbreuken op het Gemeenschapsrecht of gevallen van wanbeheer bij de toepassing van het Gemeenschapsrecht te onderzoeken(...)".

De Commissie

- De Commissie ziet toe op de toepassing van zowel de bepalingen van het Verdrag als van de bepalingen welke de instellingen krachtens dit Verdrag vaststellen. Zij is bevoegd met dit doel kwesties aanhangig te maken bij het Hof van Justitie. Vanuit het oogpunt van de burger functioneert de controle van de Commissie via een informeel systeem van klachten die voornamelijk betrekking hebben op de activiteiten van de lid-staten. Om de indiening van dergelijke klachten te vergemakkelijken heeft de Commissie in het Publikatieblad⁷ een standaardklachtenformulier gepubliceerd.

⁷ PB C 26 van 1.2.1989, blz. 6.

Het Hof van Justitie en het Gerecht van Eerste Aanleg

- Het Hof van Justitie en het Gerecht van eerste aanleg zijn bevoegd ervoor te zorgen dat de communautaire wetgeving door de lid-staten en de instellingen juist wordt geïnterpreteerd en toegepast. Het Gerecht van eerste aanleg is in het bijzonder verantwoordelijk voor door individuele personen (natuurlijke of rechtspersonen) aanhangig gemaakte zaken tegen de besluiten van de communautaire instellingen.

Nationale rechtbanken en andere nationale instellingen hebben ook een belangrijke taak als het erom gaat te zorgen voor een juiste tenuitvoerlegging en toepassing van de communautaire wetgeving. Nationale ombudsmannen en soortgelijke lichamen zijn ook bijzonder belangrijk.

DEEL II

DE WERKZAAMHEDEN VAN DE OMBUDSMAN IN 1995

Op 12 juli 1995 werd de heer Jacob Söderman door het Europees Parlement als eerste ombudsman van de Europese Unie gekozen. Begin september ving hij zijn werkzaamheden aan met het regelen van de praktische zaken die verband hielden met de oprichting van dit nieuwe bureau. Op 27 september legde hij voor het Hof van Justitie de plechtige belofte af zoals van de ombudsman wordt vereist voor hij zijn ambt aanvaardt. Met ingang van die datum ving hij aan de klachten te behandelen die toen reeds waren binnengekomen. Zijn toespraak bij gelegenheid van zijn plechtige ambtsaanvaarding voor het Hof van Justitie is bijgevoegd in bijlage C.

Onder toezicht van de secretaris-generaal van het Europees Parlement was al voorbereidend werk verricht voor de oprichting van het Bureau van de ombudsman. De heer Jean-Guy Giraud, voorheen griffier van het Hof van Justitie, had zich van deze taak gekweten. Zijn taak bestond in de voorlopige organisatie, de opzet van een geautomatiseerd systeem voor de behandeling van de klachten en het drukken van een brochure onder de titel "De Europese Ombudsman" met officiële teksten. Aanvankelijk werd de ombudsman bijgestaan door twee personen. Later werden daar twee juristen aan toegevoegd om te helpen bij de behandeling van de klachten.

De eerste taak bestond erin het bureau op te zetten. Overeenkomstig artikel 13 van het statuut besloot de ombudsman zijn bureau te vestigen in de gebouwen van het Parlement te Straatsburg. Hij werd bij de uitvoering van die beslissing gesteund door de secretaris-generaal van het Parlement. Het bureau is gevestigd in IPE II. Voor dienstreizen naar Brussel is ook een "bureau de passage" geopend in het Eastmangebouw. Om de werkzaamheden van de ombudsman zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, zou het nuttig zijn in Brussel een antenne op te zetten met een kleine permanente bezetting. De ombudsman zelf en de meeste personeelsleden zouden natuurlijk hun standplaats houden in de zetel van het Europees Parlement te Straatsburg.

In de begroting van 1995 waren voor het bureau van de ombudsman 10 posten voorzien. De procedure voor de bezetting van deze posten was zo open en transparant mogelijk. De vacatures werden bekend gemaakt in alle instellingen van de Unie, in de Raad van Europa en in alle bureaus van de nationale ombudsmannen en soortgelijke lichamen. Aangezien het ging om de bezetting van tijdelijke posten, geschieden de aanstellingen op grond van gesprekken. Bij de aanstellingen werden juridische kennis, secretariaatsvaardigheden, taalvaardigheid en kennis van de verschillende Europese culturen in aanmerking genomen. De meeste personeelsleden vingen hun werkzaamheden pas begin 1996 aan. Een volledige lijst van personeelsleden is bijgevoegd in bijlage D.

Het feit dat de ombudsman een statuut heeft, betekent dat het Bureau van de ombudsman in zaken die het personeel en de begroting betreffen een autonome administratieve eenheid is met de status van een instelling. Derhalve wordt hij door zijn eigen secretariaat bijgestaan en heeft zijn bureau een eigen begroting die als bijlage wordt gevoegd bij de begroting van het Parlement en die op dezelfde wijze wordt behandeld. Gedurende de voorbereidende fase na de benoeming van de eerste ombudsman (begrotingsjaren 1995-1996), voorzag het Parlement in het benodigde personeel en de materiële behoeften. Op 22 september 1995 werd een overeenkomst tussen het Parlement en de ombudsman ondertekend waarbij deze ondersteuning werd veilig gesteld en deze heeft tot bevredigende resultaten geleid. Vanaf het begrotingsjaar 1997 zullen alle operationele kosten van het secretariaat van de ombudsman door de eigen begroting worden gedekt; het Europees Parlement zal echter ondersteuning blijven bieden als dit nodig is om overbodige personeelaanwerving en uitgaven tegen te gaan.

II.1. Overzicht van de behandelde zaken en statistieken

Toen de eerste Europese ombudsman werd gekozen, waren 53 klachten geregistreerd. De eerste was al op 8 april 1994 binnengekomen. Eind 1995 bedroeg het totale aantal geregistreerde klachten 298. Bij de afronding van dit verslag op 31 maart 1996 was het totale aantal 537.

In bijlage A wordt een statistisch overzicht gegeven van de in 1995 ontvangen en behandelde klachten.

Van de tegen eind 1995 geregistreerde 298 klachten werd ongeveer 45% (131 klachten) vóór 31 december 1995 behandeld om vast te stellen of zij ontvankelijk waren en of er redenen waren voor nader onderzoek. Bijna 80% van deze klachten waren niet ontvankelijk omdat zij geen betrekking hadden op zaken die onder de bevoegdheid van de ombudsman vallen.

De ontvankelijke klachten waarvoor tevens voldoende redenen voor nader onderzoek bestond, werden behandeld volgens de procedure als beschreven in het eerste deel van dit verslag (I.3). Een lijst van alle ontvankelijke klachten is bijgevoegd in bijlage B. Van geen van deze klachten was eind 1995 de behandeling definitief afgerond.

Van de in totaal 298 klachten was 20% afkomstig uit het VK. (De helft van deze klachten betrof in feite slechts 2 zaken). 16% van de klachten was afkomstig uit Duitsland, 13,5% uit Spanje en 10% uit Frankrijk. De meeste klachten werden door particulieren ingediend en niet door ondernemingen of verenigingen.

In artikel 138 E van het Verdrag wordt bepaald dat klachten rechtstreeks bij de ombudsman of via een lid van het Europees Parlement kunnen worden ingediend. Van de 298 klachten die eind 1995 waren geregistreerd, werden er 8 ingediend door leden van het Europees Parlement.

24 klachten betroffen de Europese Commissie; 2 betroffen de Raad, 3 het Europees Parlement en 1 een ander communautair orgaan. De Commissie is de belangrijkste communautaire instelling die besluiten neemt die rechtstreekse gevolgen hebben voor de burgers. Het is daarom normaal dat de Commissie als eerste het onderwerp van klachten is van de burgers.

Veel klachten betroffen een vermeend gebrek aan transparantie en weigering van toegang tot informatie. Zo waren er bijvoorbeeld klachten die handelden over de inzage van de notulen van de Raad, van de ledenlijst van de leden van het Europees Parlement en van de cijfers van de kredieten voor een communautair programma.

Andere klachten betroffen de betrekkingen tussen de instellingen en hun personeelsleden. Zo waren er klachten over de organisatie van vergelijkende examens en de aanwerving van tijdelijke functionarissen of stagiaires. Ook waren er klachten die verband hielden met de contractuele verhoudingen tussen de instellingen en particuliere bedrijven, bijvoorbeeld het plotselinge afbreken van contracten.

II.2. Betrekkingen met de communautaire instellingen en nationale ombudsmannen

II.2.1. De Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement

Europese burgers hebben uit hoofde van de artikelen 8 D en 138 D van het EG-Verdrag het recht een verzoekschrift te richten tot het Europees Parlement. Artikel 138 D luidt:

"Iedere burger van de Unie, alsmede iedere natuurlijke of rechtspersoon met verblijfplaats of statutaire zetel in een lid-staten heeft het recht om individueel of tezamen met andere burgers of personen een verzoekschrift tot het Europees Parlement te richten betreffende een onderwerp dat tot de werkterreinen van de Gemeenschap behoort en dat hem of haar rechtstreeks aangaat."

De artikelen 8 D en 138 E geven dezelfde personen het recht om zich tot de Europese ombudsman te wenden.

In principe is het aan de burger zelf om te kiezen of hij een verzoekschrift richt tot het Europees Parlement of zich wendt tot de ombudsman. Het is echter voor de burger niet altijd duidelijk welke procedure in zijn omstandigheden het meest aangewezen is. De Commissie verzoekschriften en de ombudsman hebben daarom nauw samengewerkt

om hun respectieve functies duidelijk van elkaar te onderscheiden en methoden te ontwikkelen voor samenwerking. Er is een procedure opgesteld voor de verwijzing van gevallen tussen de Commissie verzoekschriften en de ombudsman, indien de indiener van het verzoekschrift of van de klacht daarmee instemt.

Overeengekomen is dat de ombudsman zich niet zal buigen over een zaak die bij de Commissie verzoekschriften in behandeling is tenzij, met instemming van de indiener van het verzoekschrift, de Commissie verzoekschriften de zaak doorverwijst naar de ombudsman.

Evenmin zal de ombudsman een zaak in behandeling nemen die al onderzocht en behandeld is door de Commissie verzoekschriften tenzij er relevante nieuwe elementen worden aangevoerd die het beroep op de ombudsman rechtvaardigen. Ten slotte zal de ombudsman elke klacht over de besluiten van de Commissie verzoekschriften zelf niet ontvankelijk verklaren, aangezien haar besluiten (evenals die van het Europees Parlement) politieke besluiten zijn.

Op 30 januari 1996 had de eerste ontmoeting plaats tussen de ombudsman en de Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement. De ombudsman verschijnt voor de commissie ten einde zijn jaarverslag en de speciale verslagen te bespreken en algemene informatie te verschaffen over zijn werkzaamheden in het kader van zijn opdracht, indien men hem daarnaar vraagt. Hij kan ook de Commissie verzoekschriften verzoeken voor haar te mogen verschijnen.

De ombudsman is altijd bereid om de mogelijkheden van betere samenwerking tussen de Commissie verzoekschriften en de Europese ombudsman, als twee onafhankelijke lichamen, te bespreken om daarmee de belangen van de Europese burgers te dienen.

II.2.2. De Europese Commissie

De betrekkingen tussen de Europese ombudsman en de Europese Commissie zijn van bijzonder belang omdat de grote meerderheid van de ontvankelijke klachten betrekking hebben op vermeend wanbeheer van de zijde van de Commissie. Het is daarom van essentieel belang te zorgen voor goede en efficiënte betrekkingen tussen de twee lichamen waar het hun werkzaamheden betreft, zodat de klachten snel kunnen worden onderzocht en de problemen zo vaak mogelijk snel kunnen worden opgelost. Hiertoe zijn praktische afspraken gemaakt over de termijnen voor de beantwoording en voor de vertaling van documenten.

Vele tot de ombudsman gerichte klachten betreffen een lid-staat die de communautaire wetgeving onjuist zou toepassen of anderszins in strijd zou handelen met het Gemeenschapsrecht. Deze klachten vallen niet onder de bevoegdheid van de ombudsman, maar hij kan de indiener van de klacht aanbevelen zich tot de Commissie te richten, die als "hoedster van de Verdragen" verantwoordelijk is voor de controle op het nakomen door de lid-staten van hun verplichtingen uit hoofde van het Verdrag. De Commissie is uit hoofde van artikel 169 bevoegd een advies uit te brengen over het niet-nakomen door een lid-staat van een krachtens het Verdrag op hem rustende verplichting en eventueel de zaak aanhangig te maken bij het Hof van Justitie.

Wanneer een klacht betrekking heeft op een vermeende inbreuk door de nationale autoriteiten op de rechten die verband houden met het burgerschap van de Unie als opgenomen in Deel II van het EG-Verdrag, is het gebruikelijk dat de ombudsman de indiener van de klacht aanraadt een verzoekschrift in te dienen bij het Parlement. Indien de inbreuk van ernstige aard is, kan hij de Commissie in kennis stellen van de klacht.

II.2.3. De nationale ombudsmannen

Artikel 5 van het statuut van de Europese ombudsman luidt:

"Indien zulks de doeltreffendheid van zijn onderzoek kan vergroten en de rechten en belangen van degenen die klachten bij hem indienen beter kan beschermen, kan de ombudsman, met eerbiediging van de nationale wetgeving die van toepassing is, samenwerken met soortgelijke functionarissen die in bepaalde lid-staten fungeren (...)."

Een nauwe en constante samenwerking tussen de nationale ombudsmannen en de Europese ombudsman is noodzakelijk omdat de burgers niet altijd een duidelijk onderscheid maken tussen het optreden van de nationale en

de Europese bestuurlijke instanties. Vele van de door de Europese ombudsman ontvangen klachten hebben betrekking op vermeend onrecht veroorzaakt door nationale bestuurlijke autoriteiten. Daarnaast worden de nationale ombudsmannen steeds vaker gedwongen zich bezig te houden met zaken die de tenuitvoerlegging van communautaire wetgeving door nationale bestuurlijke instanties betreffen.

De eerste stappen om te komen tot samenwerking werden genomen in 1995. Het merendeel van de nationale ombudsmannen ontmoette de Europese ombudsman in Luxemburg, de heer Jacob Söderman, ter gelegenheid van zijn plechtige ambtsaanvaarding ten overstaan van het Hof van Justitie. Ook troffen zij elkaar tijdens de derde conferentie van Europese ombudsmannen op 9 november 1995 in Spanje (Las Palmas). Bij deze gelegenheden werden inleidende besprekingen gehouden over de vorm waarin hun toekomstige samenwerking gegoten zou moeten worden.

Deze ontmoetingen zullen worden gevolgd door een studiebijeenkomst in Straatsburg op 12-13 september 1996, georganiseerd door de Europese ombudsman. Daar zullen methoden worden bestudeerd voor de controle op de tenuitvoerlegging van de communautaire wetgeving. Tijdens deze studiedagen zullen praktische afspraken worden gemaakt over de wederzijdse uitwisseling van informatie en andere vormen van samenwerking. Hierbij zullen ook worden uitgenodigd vertegenwoordigers van het Parlement, van de Commissie verzoekschriften en de Juridische Dienst van het Europees Parlement, van de Raad en zijn Juridische Dienst, van de Commissie en haar juridische diensten en van het Hof van Justitie.

II.3. Public relations

II.3.1. Ontmoetingen en werkzaamheden

Onmiddellijk aan het begin van zijn ambtsperiode, op 27 september 1995, had de ombudsman een eerste ontmoeting in Luxemburg met zijn collega's op nationaal niveau en met de voorzitters van soortgelijke lichamen uit de lid-staten.

De ombudsman van Slovenië, de heer BIJZAK, bezocht de Europese ombudsman op 3 november 1995.

De Europese ombudsman nam deel aan de eerste Drie Continentale Conferentie van instellingen voor de bescherming en de bevordering van de mensenrechten van 7 t/m 9 november 1995 in Laguna, Tenerife, op de Canarische eilanden en sprak aldaar de slotrede van de conferentie uit.

De vijfde conferentie van het European Ombudsman Institute werd gehouden van 10-11 november 1995 in Las Palmas. De Europese ombudsman hield de openingsrede en zette zijn rol en taken uiteen. Hij werd daarbij bijgestaan door de heer Jean-Guy Giraud.

Op 23 november 1995 werd te Rome een studiedag gehouden over het thema "De burgers van de Europese Unie: naar een herziening van het Verdrag van Maastricht". De Europese ombudsman hield een voordracht over het onderwerp "Europees burgerschap en rechten in Europa, huidige stand van zaken en voorstellen voor herziening". Gedurende zijn verblijf in Rome had de heer Söderman besprekingen met de onderminister van Justitie, de heer Edilberto RICCIARDI, de voorzitter van de tweede Commissie juridische zaken van de Kamer van Afgevaardigden, mevrouw Tiziana MAIOLO, met de voorzitter van de eerste Commissie constitutionele zaken bij de Eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken, de heer Gustavo SELVA.

De heer Söderman ontmoette op 27 en 28 november 1995 in Brussel de voorzitter van de Commissie, de heer Jacques SANTER; de commissaris voor de betrekkingen met de Europese ombudsman, mevrouw Anita GRADIN; de secretaris-generaal van de Commissie, de heer David WILLIAMSON; de secretaris-generaal van de Raad, de heer Jürgen TRUMPF; de directeur-generaal van Juridische Diensten van de Commissie, de heer Jean-Louis DEWOST; en de directeur-generaal van de Juridische Diensten van de Raad, de heer Jean-Claude PIRIS.

Op 4-5 december 1995 had de heer Söderman een ontmoeting in Luxemburg met de directeurs-generaal van het Europees Parlement, de secretaris van de Commissie verzoekschriften en met de heer Gregorio GARZÓN CLARIANA, directeur-generaal van de Juridische Diensten van het Europees Parlement.

II.3.2. Voorlichtingscampagne

Bekendheid van het publiek met de instelling van de Europese ombudsman en met het soort klachten waarover hij zich kan buigen, is van essentieel belang voor de vervulling van zijn taak.

Er werd in alle officiële talen een brochure gepubliceerd en verspreid met de officiële teksten met betrekking tot de Europese ombudsman (artikelen van het Verdrag en het statuut van de Europese ombudsman).

Zowel de verkiezing van de heer Söderman en zijn ambtsaanvaarding werden in het Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen bekend gemaakt⁸.

Er werd een folder gepubliceerd met de titel "Hoe kan een klacht worden ingediend bij de Europese ombudsman" met daarin opgenomen een klachtenformulier. De folder werd verspreid door de nationale voorlichtingsbureaus van het Europees Parlement en de Commissie, door de bureaus van de nationale ombudsmannen en soortgelijke lichamen en door een groot aantal organisaties die zich bezighouden met Europese zaken. De ombudsman is ook persoonlijk betrokken geweest bij conferenties en interviews en hij heeft artikelen geschreven om zijn 8ambt in de publiciteit te brengen.

II.3.3. Berichtgeving in de pers

Het Europees Parlement heeft hoorzittingen gehouden voor de zes kandidaten voor het ambt van Europese ombudsman op 28-29 juni 1995 in Brussel. Die vonden op 12 juli 1995 plaats. De openbare hoorzittingen en de verkiezing werden door de satellietzender van de Europese Commissie live uitgezonden in vier talen. Door een groot aantal televisiezenders zoals France 2 en France 3, de Duitse zenders ARD en WRD, de Engelstalige zender ITN en de Finse zenders MTV en YLE hebben daarvan verslag gedaan. De laatste televisiezender heeft ook een interview met de heer Söderman uitgezonden.

Van de verkiezing van de heer Söderman is in de pers ook uitvoering verslag gedaan, met name in die landen waaruit kandidaten voor de functie afkomstig waren.

In de herfst van 1995 werden in vele Europese kranten artikelen gepubliceerd over deze nieuwe instelling, zoals in de Financial Times, The Times, The European, the Guardian, El Pais, The Irish Times, la Croix, Dernières Nouvelles d'Alsace, Dagens Nyheter, Sonntag, the Bulletin, Tribune pour l'Europe, Europe 7 jours, Europe, Eur'Op, EURinfo, Insider, EUclide, Eurokonsument, Il Cittadino, Donna Moderna, Turun Sanomat, Ilta-Sanomat, Iltalehti en Aamulehti. Tevens werd erover bericht door de Deutsche Welle, Sveriges TV, de Rai en de Oostenrijkse televisiezenders.

Sinds begin november 1995 schrijft de heer Söderman regelmatig een bijdrage in het weekblad "The European".

⁸ PB L 225/1995, blz. 17; PB C 267/1995, blz. 16.

SLOTOPMERKINGEN VAN DE HEER SÖDERMAN

De oprichting van een nieuwe instelling kost altijd tijd. Er moeten oplossingen gevonden worden voor veel praktische zaken en belangrijke besluiten over principes worden genomen. Tot dusver is de oprichting van het Bureau van de Europese ombudsman betrekkelijk soepel verlopen. Dit is grotendeels te danken aan de hulp en de coöperatieve houding van het Europees Parlement en zijn Administratie, de Commissie en de Raad en andere instellingen en lichamen in de Unie.

De verbetering van de kwaliteit van het bestuur en derhalve de bevordering van de betrekkingen tussen de Gemeenschap en de Europese burgers hangen voor een groot deel af van de bestuurlijke instanties zelf. Waardevolle initiatieven van de Commissie, zoals de publikatie van een standaardformulier voor klachten inzake inbreuken op het Gemeenschapsrecht, en van de Raad en de Commissie zoals de aanneming van een gedragscode inzake de toegang van het publiek tot documenten⁹ wijzen erop dat er sprake is van een grotere transparantie en dat er kans is op een eventuele communautaire code voor goed bestuur.

Een kwestie waar wij ons nader over moeten beraden is de betekenis van het hoge aantal niet-ontvankelijke klachten dat ik heb ontvangen. Betekent dit dat de in het Verdrag vastgelegde bevoegdheid van de ombudsman te beperkt is? Ombudsmannen op alle niveaus ontvangen vele niet-ontvankelijke klachten. Het verschijnsel als zodanig is dus niet ongebruikelijk. Bovendien is het begrijpelijk dat de Europese burgers tijd nodig hebben en voorlichting om te begrijpen wat de ombudsman kan en wat hij niet kan. Ik ben van mening dat de voorlichtingscampagne die met behulp van de voorlichtingsbureaus van het Europees Parlement en de Commissie en van de nationale ombudsmannen en soortgelijke instellingen is gelanceerd, van essentieel belang is voor het werk van de ombudsman in de nabije toekomst.

Ten aanzien van de bevoegdheid van de ombudsman moet men er rekening mee houden dat het recht een verzoekschrift in te dienen bij het Parlement en het recht om zich te wenden tot de ombudsman gezamenlijk een unieke gelegenheid bieden om de rechten van de Europese burger te bevorderen. In gevallen waarvoor de bevoegdheid van de ombudsman niet toereikend is, kan het Europees Parlement (in de praktijk de Commissie verzoekschriften) vaak wel iets ondernemen.

Ook is het van belang zich te buigen over de rol van de Europese Commissie als hoedster van de Verdragen. De klachtenprocedure van de Commissie biedt ook vele mogelijkheden om de Europese burgers te helpen de rechten die zij hebben krachtens het Gemeenschapsrecht, te verdedigen ten opzichte van de nationale autoriteiten.

Tenslotte zal de samenwerking met de nationale ombudsmannen en soortgelijke lichamen, in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel, van essentieel belang zijn voor de bevordering van de volledige en rechtvaardige tenuitvoerlegging van het Gemeenschapsrecht op alle niveaus in de Unie.

Ik ben daarom van mening dat de balans van het mandaat en de bevoegdheden van de ombudsman pas moet worden opgemaakt na een aantal jaren ervaring met deze nieuwe instelling. Een mogelijkheid om de kwestie te bespreken zou bijvoorbeeld het moment kunnen zijn wanneer de Commissie verzoekschriften en het Parlement het jaarverslag van de ombudsman over het jaar 1998 ontvangen aan het einde van de zittingsperiode van 1999.

Het officiële mandaat en de officiële bevoegdheden van de Europese ombudsman vormen slechts één element in het proces dat ertoe moet leiden dat de Europese burgers de voordelen kunnen genieten van een open, democratisch en verantwoord bestuur. Het bureau van de ombudsman kan alleen succes boeken als de communautaire instellingen en organen zich krachtig inzetten voor de bescherming van deze beginselen en voor volledige samenwerking met de ombudsman.

Op grond van mijn ervaring op het bureau van de Europese ombudsman tot dusver, geloof ik dat de wil hiertoe bestaat. Ik ga in het volste vertrouwen voort met de ontwikkeling van een partnerschap met de andere communautaire instellingen en organen ten einde de rechten van de Europese burgers te beschermen en hun belangen te bevorderen.

Jacob Söderman

⁹ PB 1993, L 340, blz. 41.

**STATISTIEKEN VAN DE BIJ DE EUROPESE
OMBUDSMAN INGEDIENDE KLACHTEN**

	Op 31.12.1995	Op 31.3.1996
1 - Aantal geregistreerde klachten	298 ⁽¹⁾	537 ⁽²⁾
2 - a)	131	436
Niet-ontvankelijk verklaarde klachten	102	350
Ontvankelijk verklaarde klachten	29	86
b) Verwijzing van niet-ontvankelijke klachten naar:		
• Nationale/regionale ombudsman of Commissie verzoekschriften	9	38
• Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement	10	25
• Dienst correspondentie met de burger van het Europees Parlement		1
• Europese Commissie	3	18
• Hof van Justitie		1
• Rekenkamer	1	1
• Overige	2	8
• Totaal	25	92
3 - Indieners van ontvankelijke klachten		
• Natuurlijke personen (waarvan klachten ingediend via leden van het EP)	28 (3)	81 (4)
• Rechtspersonen	1	5
4. Communautaire instelling/orgaan waartegen ontvankelijke klachten zijn gericht		
• Europees Parlement	3*	6*
• Raad van de Unie	2	2
• Europese Commissie	24*	78*
• Hof van Justitie		
• Rekenkamer		
• Overige: Europees Milieuagentschap (Kopenhagen)	1	1
•		
5. Procedure van ontvankelijke klachten		
. Afgewerkte klachten	--	3
. Nog in behandeling zijnde klachten	29	83
6. Resultaten van de behandeling van ontvankelijke klachten		
• Minnelijke schikking ⁽³⁾	--	3
• Vastgesteld geval van wanbeheer	--	--
• Aanbeveling aan de communautaire Instellingen of organen	--	--
• Verslag aan het Europees Parlement	--	--

(1) Waarvan 5 doorverwezen door de Commissie verzoekschriften en 15 betreffende hetzelfde onderwerp.

(2) Waarvan 43 hetzelfde onderwerp betroffen en 24 een ander.

(3) De oplossing werd rechtstreeks bewerkt door de betrokken instelling en de indiener van de klacht.

* Een klacht heeft betrekking op twee instellingen tegelijkertijd (Europees Parlement en Europese Commissie)

GEOGRAFISCHE HERKOMST VAN DE KLACHTEN EN TALEN VAN DE INDIENERS

		Totaal aantal klachten		Ontvankelijke klachten	
		Op 31.12.95	Op 31.3.96	Op 31.12.95	Op 31.3.96
Aantal		298	537	29	86
<u>Verdeling per land:</u> Lid-staten van de Europese Unie	Oostenrijk	4	10	1	3
	België	33	55	7	19
	Denemarken	5	9	1	2
	Finland	6	16		
	Frankrijk	32	55	1	1
	Duitsland	44	75	3	4
	Griekenland	6	9		1
	Ierland	6	15	1	1
	Italië	30	46	1	3
	Luxemburg	2	10		3
	Nederland	11	19	1	2
	Portugal	9	13		2
	Spanje	37	59		2
	Zweden	11	15		
	Verenigd Koninkrijk	51	112	13	42
Van buiten de Europese Unie	Algerije, Colombia, Tsjechische Republiek, Gibraltar, Kenia, Noorwegen, Roemenië, Slowakije, Zwitserland, VS, Bosnië	11	19		1
<u>Verdeling per taal</u>	Deens	6	10	1	3
	Nederlands	15	23	2	3
	Engels	85	189	16	51
	Fins	9	22	1	2
	Frans	49	85	3	10
	Duits	61	101	5	9
	Grieks	4	6		
	Italiaans	20	32	1	3
	Portugees	8	9		2
	Spaans	29	43		2
	Zweeds	12	17		1

ONTVANKELIJK VERKLAARDE KLACHTEN IN 1995

Code van de klacht	Samenvatting van de klacht
5/9.11.94/FE/B-EN	Een Belgische onderneming organiseerde een conferentie namens de Europese Commissie. Kort voor de aanvang werd de conferentie geannuleerd door de Europese Commissie, die zou hebben geweigerd het financiële verlies te compenseren.
11/3.1.95/DK/UK-EN	Een Britse burger was werkzaam voor een onderneming die een contract had met het Europees Parlement. Hij moest deze post verlaten na onenigheid met zijn dienst.
22/3.5.95/AP/DE-DE	Een Duitse burger verzocht de Europese Commissie verschillende malen om inlichtingen over sociale programma's van de Gemeenschap maar zou nooit antwoord hebben ontvangen.
23/3.6.95/SL/UK-EN	Een Italiaanse burger verzocht de voorlichtingsbureaus van het Parlement en de Commissie te Rome regelmatig om informatie over vergelijkende examens van de Gemeenschap. Zij beweert dat de ontvangen informatie onjuist was.
26/13.7.95/MAJOCS/FR-FR	Drie Franse journalisten wensten de presentielijst van de leden van het Europees Parlement die buiten de vergaderzaal is opgehangen, te raadplegen, maar dit zou hun zijn geweigerd.
30/19.7.95/AC/IT-IT	Een Italiaanse burger voerde onder contract een project uit met het ISPRA-instituut voor een periode van 11 maanden. Na afloop van dit contract zou hij geen salaris hebben ontvangen.
34/21.7.95/PMK/IRL-EN	Een Iers lid van het Europees Parlement klaagde over vermeend verzuim van de Commissie om uit hoofde van artikel 34 van het Euratom-Verdrag op te treden tegen de Franse atoomproeven in Polynesië.
45/26.7.95/JPB/DK-DK	Een Deens lid van het Europees Parlement diende een klacht in met betrekking tot een vermeend gebrek aan transparantie bij de Raad van Ministers, met name met betrekking tot de geheimhouding van de notulen.
46/27.7.95/FVK/B-DE	Een Deense burger diende een klacht in over het vermeend gebrek aan transparantie bij de aanwerving van personeelsleden voor het Milieuagentschap in Kopenhagen.
52/27.7.95/JL/B-FR	Een Belgische burger diende een klacht in over het vermeend gebrek aan transparantie bij de besluitneming over PHARE- en TACIS-programma's door de Europese Commissie.
69/16.8.95/WDR/DE-DE	Twee Duitse journalisten dienden een klacht in over hetzelfde onderwerp: de onmogelijkheid om bij de Europese Commissie iemand te spreken te krijgen die inlichtingen wil verstrekken over het vermeende misbruik van communautaire geldmiddelen in een project in Portugal.
70/16.8.95/SF/DE-DE	
71/16.8.95/JD/B-NL	Een Belgische burger was geslaagd voor een vergelijkend examen van de Gemeenschappen maar werd nooit aangeworven; voor de post in kwestie zou iemand van buiten zijn aangenomen.
217/8.11.95/JD/B-NL	
95/30.8.95/IMI/NL-EN	Een instituut beweert dat de Europese Commissie het niet zou hebben betaald voor de organisatie van studiedagen over de Europese verkiezingen.
104/1.9.95/IDS/B-FR	De voorzitter van een Belgische onderneming diende een klacht in omdat hij de Europese Commissie herhaaldelijk had verzocht om informatie over sociale steunprogramma's voor gehandicapten, maar nooit antwoord zou hebben ontvangen.
111/11.9.95/NK/A-DE	Een Duitse burger beweert dat zijn beroepskwalificaties niet in aanmerking zijn genomen bij de behandeling van zijn kandidatuur voor een stageplaats bij de Europese Commissie.
129/19.9.95/TK/B-FIN	Een Finse kandidaat bij een vergelijkend examen van de Gemeenschappen klaagt over het vermeende gebrek aan transparantie bij de aanwerving van vertalers bij de Raad.
132/21.9.95/AH/UK-EN	Twee Britse burgers klagen over het vermeende verzuim door de Europese Commissie om een zorgvuldig onderzoek in te stellen naar de vermeende aantasting van de communautaire wetgeving door het Verenigd Koninkrijk; de Britse autoriteiten zouden de M40-autoweg hebben verbreed zonder daarvoor een milieu-effectrapportage te hebben verricht.
150/29.09.95/DL/UK-EN	9 aanvullende klachten zijn ingediend over vermeend gebrek aan optreden door de Europese Commissie ten aanzien van de Franse atoomproeven in Polynesië
242/20.11.95/DS/UK-EN	
243/20.11.95/JF/UK-EN	
244/20.11.95/RSS/UK-EN	
246/22.11.95/JM/UK-EN	
247/22.11.95/HW/UK-EN	
248/22.11.95/DT/UK-EN	
249/23.11.95/AB/UK-EN	
250/22.11.95/GMA/UK-EN	
251/22.11.95/MG/UK-EN	

**TOESPRAAK VAN DE OMBUDSMAN, DE HEER JACOB SÖDERMAN,
BIJ ZIJN PLECHTIGE AMBTSAANVAARDING**

Hof van Justitie, 27 september 1996

Geachte President van het Hof van Justitie,

Geachte Voorzitter van het Europees Parlement,

Geachte leden van het Hof van Justitie,

Geachte ombudsmannen van de lid-staten van de Europese Unie,

Geachte voorzitters van de nationale Commissies verzoekschriften,

Geachte genodigden,

Het is mij een grote eer het woord te richten tot een zo hoogstaand gezelschap bij gelegenheid van mijn plechtige ambtsaanvaarding voor deze nieuwe instelling in dienst van de Europese volkeren.

Ik dank de president van het Hof van Justitie bijzonder voor zijn vriendelijke woorden, alsmede voor zijn goede wensen voor de succesvolle uitvoering van mijn taak die zoals hij terecht zei, bedoeld is dieper tot de Europese burgers te laten doordringen dat zij behoren tot een Unie die op alle gebieden steeds hechter wordt en meer solidariteit vertoont.

U verwees ook naar de symbolische waarde van de ombudsman. In het algemeen richten landen een bureau voor de ombudsman op om hun democratie en de rechtsstaat te versterken en te bevorderen. Zo deed Spanje dat ongeveer 20 jaar geleden toen het met succes op de democratie overschakelde. Recentelijk hebben talloze landen in Latijns-Amerika en Midden- en Oost-Europa hetzelfde gedaan. Maar waarom zou de Europese Unie het doen? De werkzaamheden van de Gemeenschappen van de Unie zijn altijd overeenkomstig het recht uitgevoerd. Bovendien beschikten de Europeanen al over het recht verzoekschriften in te dienen bij het Parlement dat deze verzoekschriften ook actief heeft behandeld.

De bedoeling achter de Europese ombudsman is het Europese burgerschap te bevorderen, te trachten de betrekkingen met de Europese bestuursinstanties voor de burgers te verbeteren. Met andere woorden, de werkzaamheden van de ombudsman zullen zich erop moeten concentreren de Europese organisaties en burgers te helpen bij het verwezenlijken van hun rechten, en aldus de kwaliteit van het optreden van de Europese bestuurlijke instanties menselijk gezien te verbeteren. Deze doelstelling moet met juridische hulpmiddelen worden bereikt.

Critici zullen zich afvragen: is dit haalbaar? Heeft de ombudsman voldoende bevoegdheden, gezien het feit dat het hier een zwakkere instelling betreft dan de klassieke ombudsman die in 1809 in Zweden werd opgericht? Is zijn mandaat niet te beperkt, omdat hij alleen maar het recht heeft wanbeheer van de communautaire instellingen en organen te controleren?

Ik ben ervan overtuigd dat de bevoegdheden en het mandaat van de ombudsman die voor een deel zijn ontleend aan de Franse "Médiateur" en deels ook aan de Britse "Parliamentary Commissioner" en aan het Noordepese systeem, voldoende mogelijkheden biedt om met succes deze doelstellingen te bereiken. Ten slotte zal het grootste gedeelte van de taak van de ombudsman erin bestaan op overtuigende en adequate wijze redelijke oplossingen aan te bieden.

Natuurlijk moet dit werk worden verricht overeenkomstig het recht. Het wezen van het Europese recht inzake goed en slecht bestuur is naar voren gekomen in talloze zaken die door dit Hof van Justitie zijn behandeld. Zij zullen richting moeten geven aan de werkzaamheden van de ombudsman en in feite vormen zij daarvoor de bron.

Een ander positief aspect voor mijn toekomstige werkzaamheden is de samenwerking met de Commissie verzoekschriften van het Europees Parlement, alsmede met de ombudsmannen en de commissies verzoekschriften van de diverse lid-staten die op dit terrein een belangrijke rol spelen. De samenwerking tussen de ombudsman en deze instellingen zal onmisbaar zijn om een rechtvaardige toepassing van het Europees recht op alle niveaus van de Unie tot stand te brengen.

Er is veel gezegd over het belang van de onafhankelijkheid van de Europese ombudsman. Voor mij bestaat deze onafhankelijkheid uit een houding, een opvatting van oprechtheid ten aanzien van mijn eigen werk. Toen de Latijnsamerikaanse schrijver Carlos Fuentes verleden jaar de prijs van de Prins van Asturië ontving, hield hij een toespraak onder de titel "De omhelzing der culturen" en om zijn gedachtengang te illustreren verwees hij naar de Griekse filosofie die de bakermat is van de Westerse cultuur. Hij verwees naar Pindarus en citeerde van hem drie raadgevingen:

"Gij zult de macht niet bewonderen,

Gij zult uw vijand niet verachten,

en gij zult degenen die lijden niet minachten."

Ik dank u voor uw aandacht.

SECRETARIAAT VAN DE EUROPESE OMBUDSMAN

ALGEMEEN SECRETARIS	
Jean-Guy Giraud	Griffier bij het Hof van Justitie (1984-1988) Adviseur van de Voorzitter van het Europees Parlement (1984-1988) Ambtenaar bij het Secretariaat-generaal van het Europees Parlement (1973-1984)
HOOFDADVISEURS JURIDISCHE ZAKEN	
Ian Harden	Professor Publiekrecht, Universiteit van Sheffield, VK (1995-1996) Universiteitsdocent rechten (1993-1995) Eerste wetenschappelijk medewerker (1990-1993) Wetenschappelijk medewerker (1976-1990)
Peter Dyrberg	Juridische Dienst van het Europees Parlement (1994-1995) Ambtenaar bij het Hof van Justitie (1987-1994) Advocaat (1985-1987)
JURIDISCHE ADVISEURS	
Kyriakos Tsirimiagos	Jurist bij de Europese Commissie DG XXIV (1992-1995) Adviseur advocatenkantoor in Griekenland (1990-1991)
Elena Fierro ⁽¹⁰⁾	Medewerker bij DG III - Public Relations en Voorlichting van het Europees Parlement (1995)
VOORLICHTINGSAMBTENAAR	
Ilta Hekama	Voorlichtingsambtenaar bij het Bureau van de parlementaire ombudsman van Finland (1991-1995); Regering van de provincie Uusimaa, Helsinki, Finland (1989-1991); Instituut voor de gezondheid op het werk, Helsinki, Finland (1986-1989)
ASSISTENTEN	
Daniela Tirelli	Ambtenaar bij het Europees Parlement (1982-1995)
Francesca Mancini	Ambtenaar public relations - Italië (1988-1994) Medewerker reclamebureau - Frankrijk (1986-1987)
SECRETARIAAT	
Nathalie Christmann	Ambtenaar bij het Secretariaat-generaal van het Europees Parlement (1991-1995); ambtenaar bij de Europese Commissie (1989-1991)
Anna Ruscitti	Secretaresse bij de Rekenkamer en het Hof van Justitie van de EG; Europees Parlement (1993-1995); medewerker reisbureau (1983-1993)
Murielle Richardson	Vertaler en secretaresse (1994-1995) Directie-secretaresse en medewerker congresorganisatie (1983-1991)
Isabelle Foucaud ⁽¹¹⁾	Assistent-exportmanager en secretaresse (1988-1995)

10 Part-time-assistente, herfst 1995, voltijds juridisch adviseur vanaf 1 januari 1996 t/m 31 maart 1996.

11 Hulpsecretaresse.